

ŪKIO SUBJEKTŲ APKLAUSA DĖL VERSLO PRIEŽIŪRĄ ATLIEKANČIŲ INSTITUCIJŲ VEIKLOS VERTINIMO

Vykdytojas:
 spinter tyrimai

2015 m. gruodžio mėn.

Vilnius

TURINYS

I. TYRIMO METODIKA.....	3
II. TYRIMO REZULTATAI.....	5
2.1. ĮMONIŲ TIKRINIMAS.....	6
2.2. VERSLO PRIEŽIŪROS INSTITUCIJOS PERTVARKOS VERTINIMAS	15
2.3. PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ VERTINIMAS	17
III. APIBENDRINIMAI.....	22

I. TYRIMO METODIKA

Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Spinter tyrimai“ 2015 metų gruodžio 1 – 18 dienomis atliko ūkio subjektų apklausą.

1.1. Tyrimo tikslas

Įvertinti vykdomos verslo priežiūros sistemos pertvarkos efektyvumą bei išsiaiškinti, kaip ūkio subjektai vertina priežiūros institucijų veiklą ir kaip pastaruoju metu kinta priežiūros institucijų vykdomų patikrinimų našta.

1.2. Tyrimo tikslinė grupė

Visos Lietuvos įmonės.

1.3. Tyrimo imtis

Tyrimo metu buvo apklausti 1007 respondentai.

1.4. Tyrimo atranka

Tyrimo metu naudotas kvotinės atrankos metodas, taikant įmonės dydžio, veiklos srities ir lokacijos kvotas.

1.5. Tyrimo metodas

Apklausa – *standartizuotas telefoninis CATI interviu*, naudojant standartizuotą su Užsakovu suderintą klausimyną. Standartizuotą interviu atlieka profesionalus apklausėjas. Jis veda pokalbį su respondentu pagal parengtus klausimus, atsakymus fiksuodamas klausimyne.

1.6. Duomenų analizė

Duomenų analizė buvo atliekama, naudojant SPSS/PC (*12.0.1 versija*) programinę įrangą. Ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai (procentai). Prieduose pateikiami pasiskirstymai (faktiniai skaičiai ir procentai) pagal socialines-demografines charakteristikas.

1.7. Statistinė duomenų paklaida

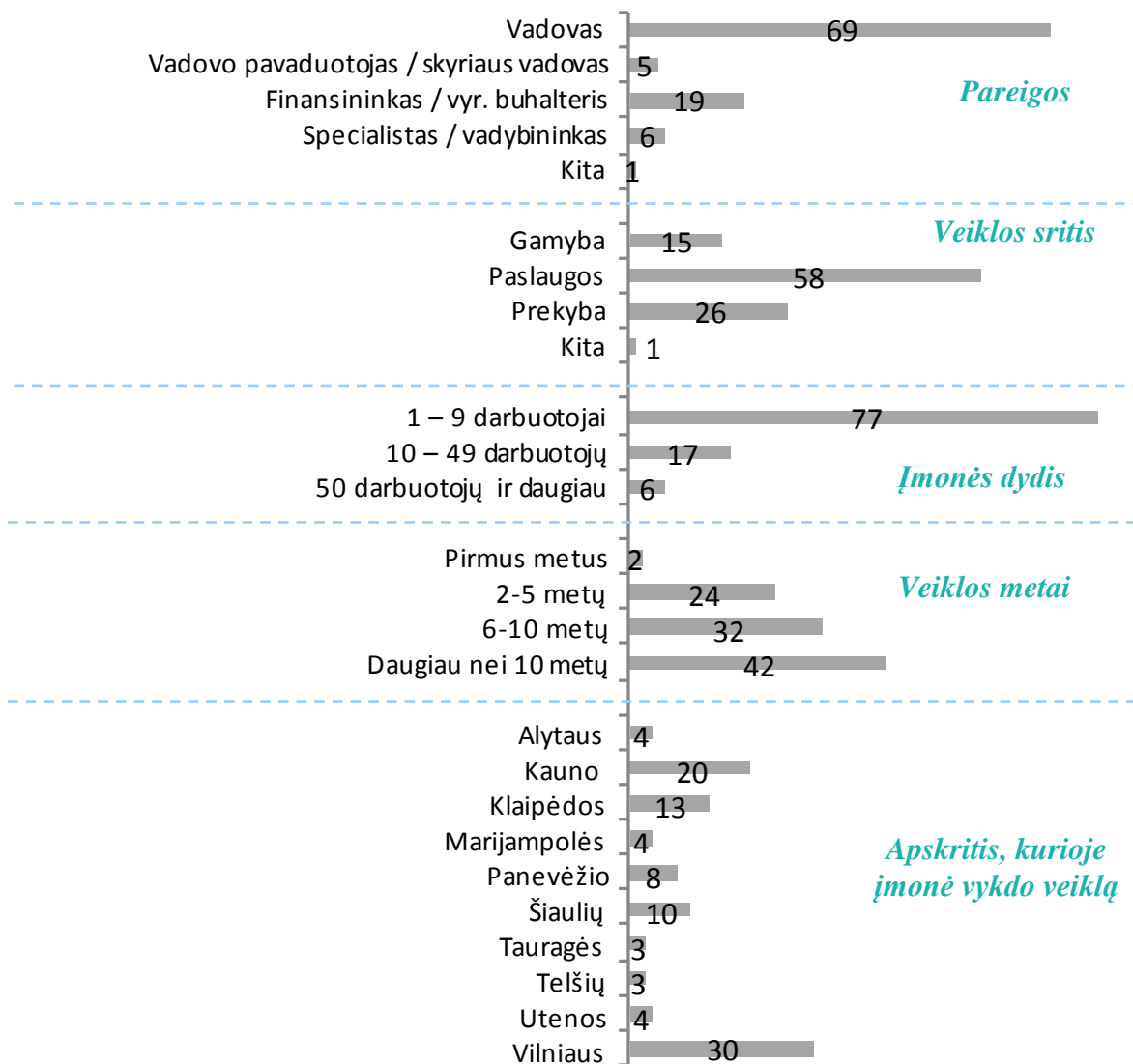
Atrankiniuose kiekybiniuose tyrimuose visada išlieka statistinės paklaidos tikimybė, į kurią būtina atsižvelgti interpretuojant duomenis. Pvz.: jeigu apklaustus 1007 respondentes gavome, jog 69,2 proc. apklaustųjų teigiamai vertina priežiūros institucijų veiklą, tai yra 95 proc. tikimybė, kad tikroji reikšmė yra tarp 66,3 ir 72,1 proc.

Įverčio tikslumas mažėja, mažėjant analizuojamų atsakymų skaičiui. Toliau pateikiama lentelė, padedanti įvertinti statistinę paklaidą.

Statistinė duomenų paklaida:

	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.
PASISKIRSTYMAS	5	10	15	20	25	30	40	50
N	95	90	85	80	75	70	60	50
100	4.4	6.0	7.1	8.0	8.7	9.2	9.8	10
200	3.1	4.2	5.0	5.7	6.1	6.5	6.9	7.1
300	2.5	3.5	4.1	4.6	5.0	5.3	5.7	5.8
400	2.2	3.0	3.6	4.1	4.3	4.6	4.9	5.0
500	1.9	2.7	3.2	3.6	3.9	4.1	4.4	4.5
600	1.7	2.4	2.9	3.2	3.5	3.7	3.9	4.0
750	1.6	2.2	2.6	2.9	3.2	3.3	3.6	3.7
1000	1.4	1.9	2.3	2.5	2.7	2.9	3.1	3.1
1500	1.1	1.5	1.8	2.1	2.2	2.4	2.5	2.6

1.8. Respondentų socialinės-demografinės charakteristikos (%)

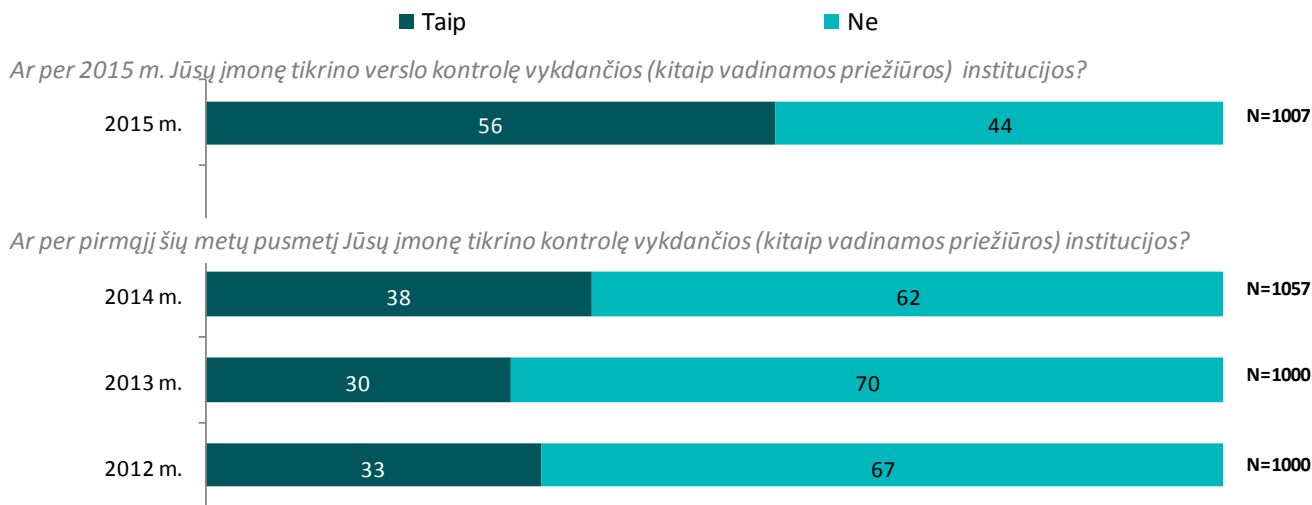
II. TYRIMO REZULTATAI

2.1. ĮMONIŲ TIKRINIMAS

ĮMONIŲ TIKRINIMAS IR TIKRINANČIOS INSTITUCIJOS

56 proc. tyrimo dalyvių nurodė, jog per 2015 m. jų įmonę tikrino verslo kontrolę vykdančios institucijos (2.1.1 pav.).

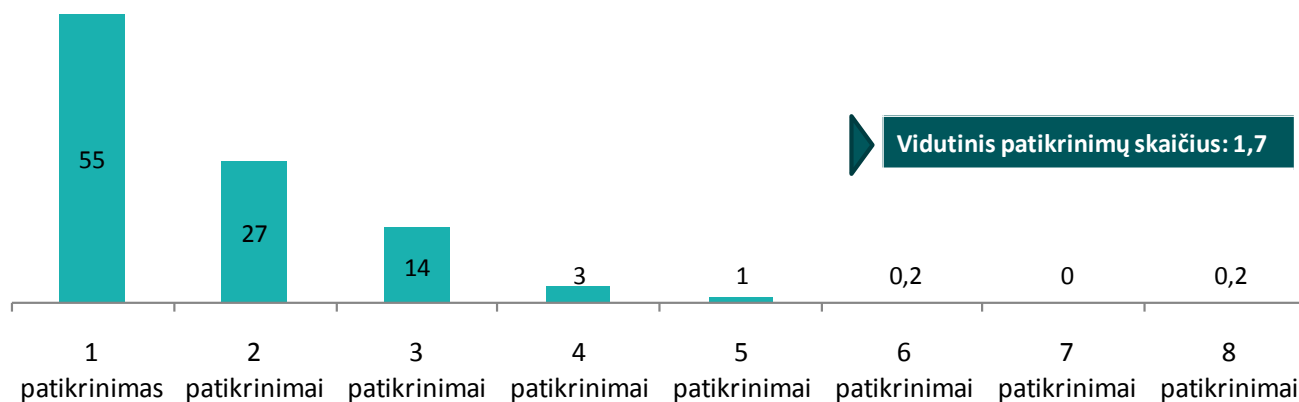
Verslo kontrolę vykdančių institucijų tikrinimų dažniau sulaukė gamybos sektoriaus atstovai, 10 ir daugiau darbuotojų turinčios įmonės ir 6 ir daugiau metų veiklą vykduantys verslo subjektai.

2.1.1 pav. Per 2015 metus verslo kontrolės vykdančių institucijų tikrintų įmonių dalis (%)

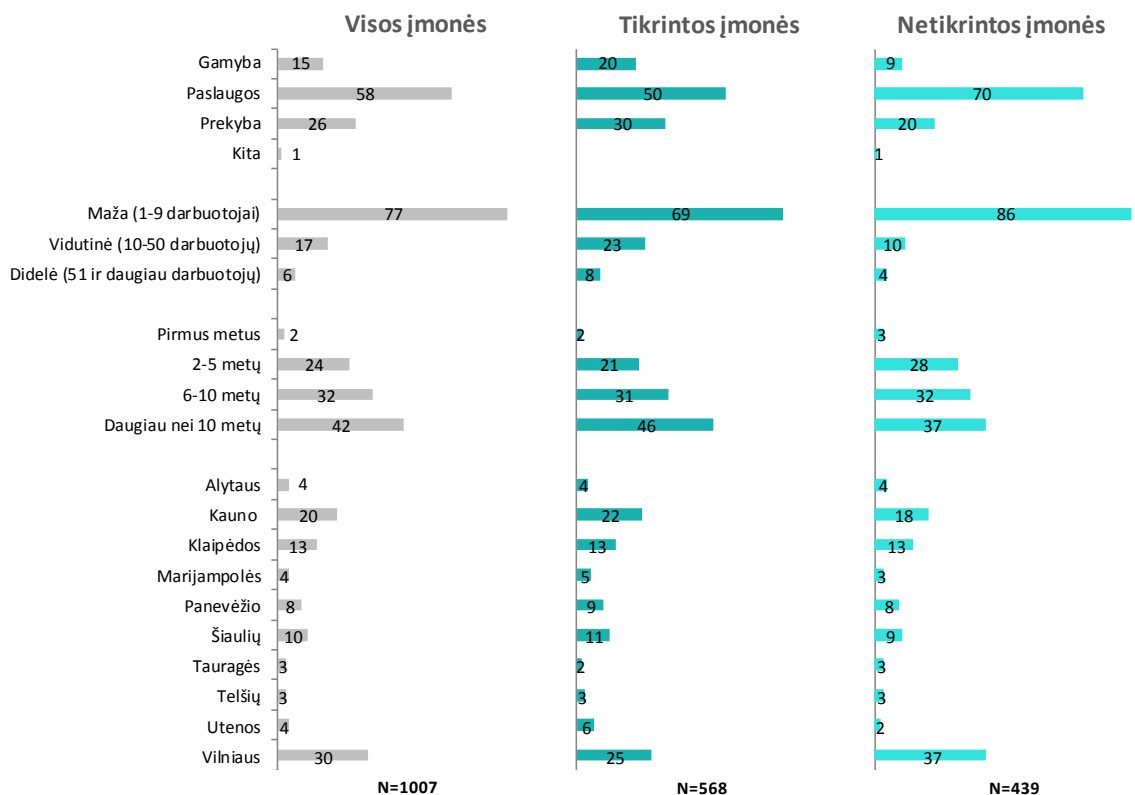
Vidutinis patikrinimų skaičius per 2015 m. siekia 1,7 karto (2.1.1a pav.).

Trys ir daugiau patikrinimų dažniau buvo atlikta gamybos įmonėse, 10 ir daugiau darbuotojų turinčiose bendrovėse, daugiau nei 10 metų veikiančiose įmonėse.

2.1.1a pav. Patikrinimų skaičius (%)

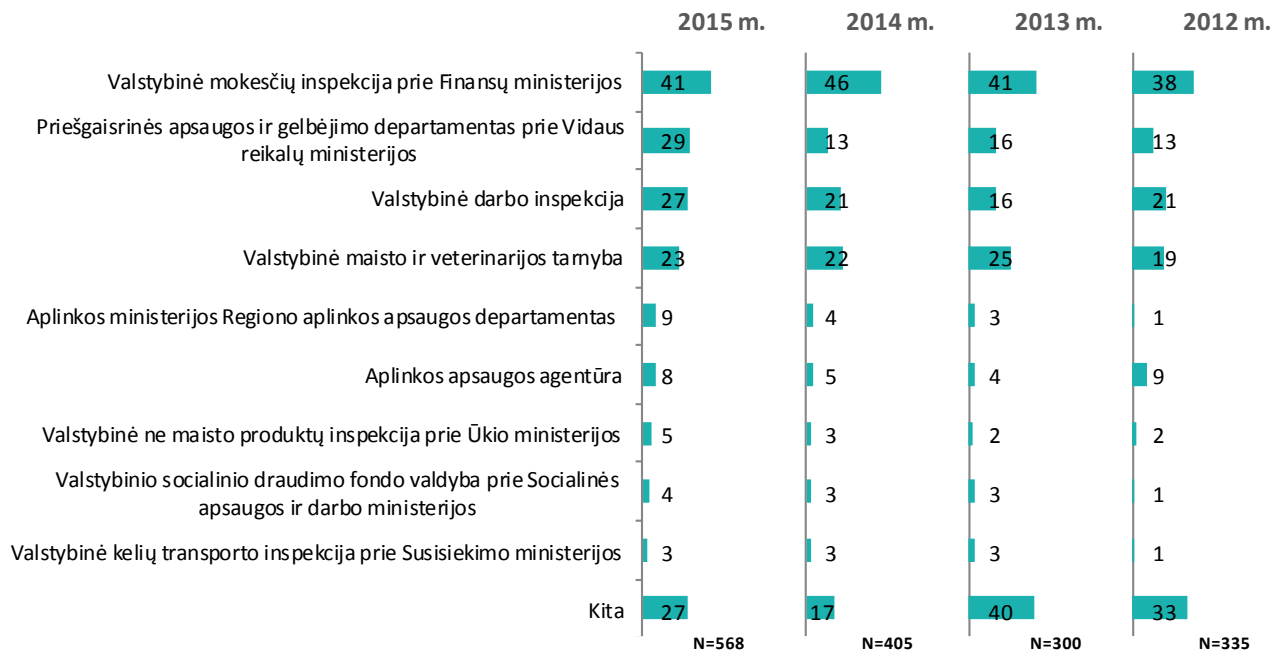
2015 m. tikrintų įmonių profilis rodo, jog į šią verslo subjektų grupę santykinai dažniau patenka gamybos sektoriaus atstovai bei 10 ir daugiau darbuotojų turinčios įmonės (2.1.2 pav.).

2.1.2 pav. Tikrintų įmonių profilis (%)

Dažniausiai tikrinimus atliko Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (41 proc.). 29 proc. tikrintų įmonių nurodė, kad patikrinimus atliko Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. 27 proc. teigimu, juos tikrino Valstybinė darbo inspekcija. 23 proc. paminėjo Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą. Kitas institucijas nurodė mažiau nei 10 proc. apklaustųjų (2.1.3 pav.).

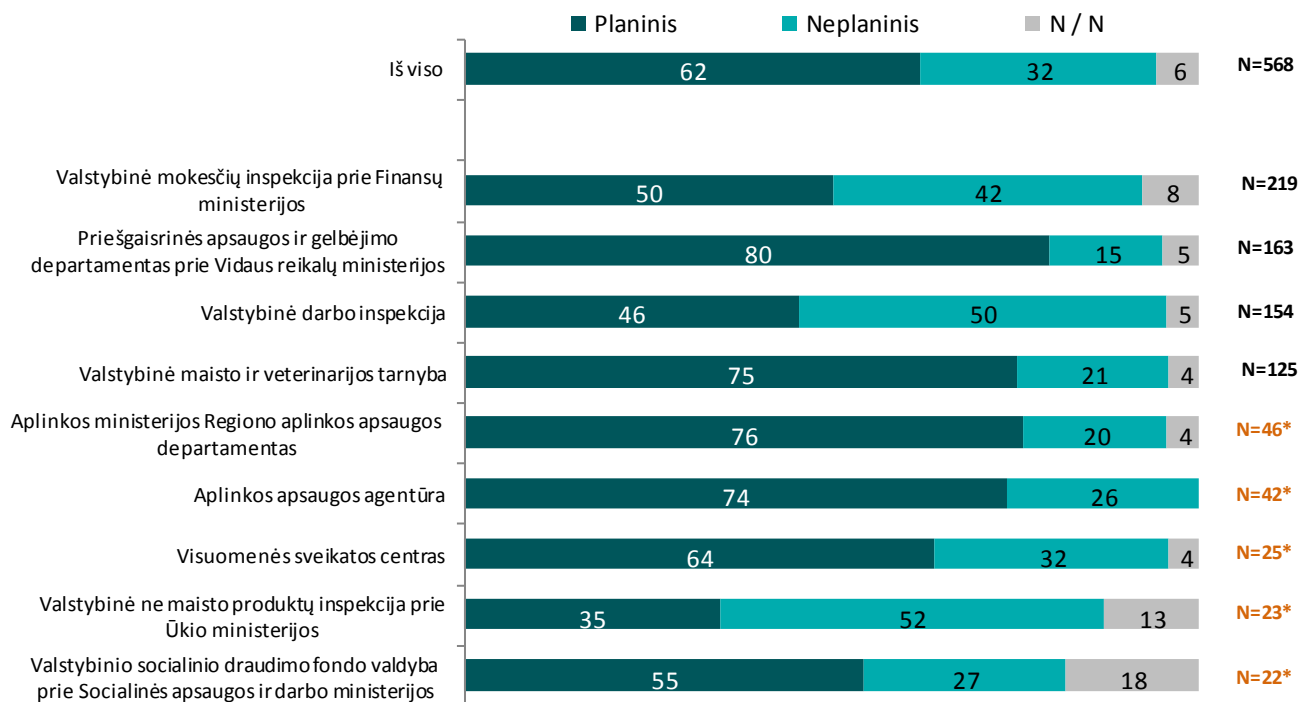
Valstybinę mokesčių inspekciją dažniau nurodė gamybos ir paslaugų sektorių atstovai bei 10 ir daugiau darbuotojų turinčios įmonės. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentą – gamybos įmonės ir 10 ir daugiau darbuotojų turintys verslo subjektai. Valstybinę darbo inspekciją – 10-49 darbuotojus turinčios įmonės. Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą – prekybos sektoriaus atstovai ir iki 9 darbuotojų turinčios įmonės.

2.1.3 pav. Priežiūros institucijos, tikrinusios per 2015 metus (%)

Dauguma (62 proc.) atliktų patikrinimų buvo planiniai. Trečdaliu (32 proc.) atvejų įmonės patyrė neplaninius patikrinimus. 6 proc. nenurodė, ar patikrinimas buvo planinis, ar ne (2.1.4 pav.).

Su planiniais patikrinimais dažniau susidūrė gamybos sektoriaus atstovai, 50 ir daugiau darbuotojų turinčios įmonės.

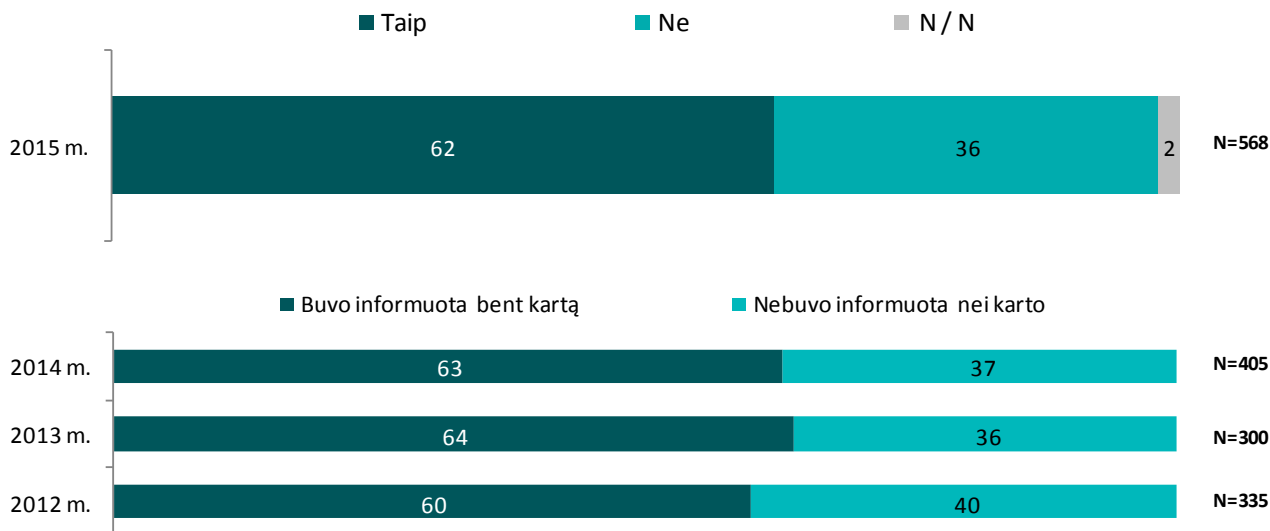

2.1.4 pav. 2015 m. vykdyti planiniai ir neplaniniai patikrinimai (*statistiškai nereikšmingas respondentų skaičius) (%)

ĮMONIŲ INFORMAVIMAS APIE BŪSIMĄ PATIKRINIMĄ

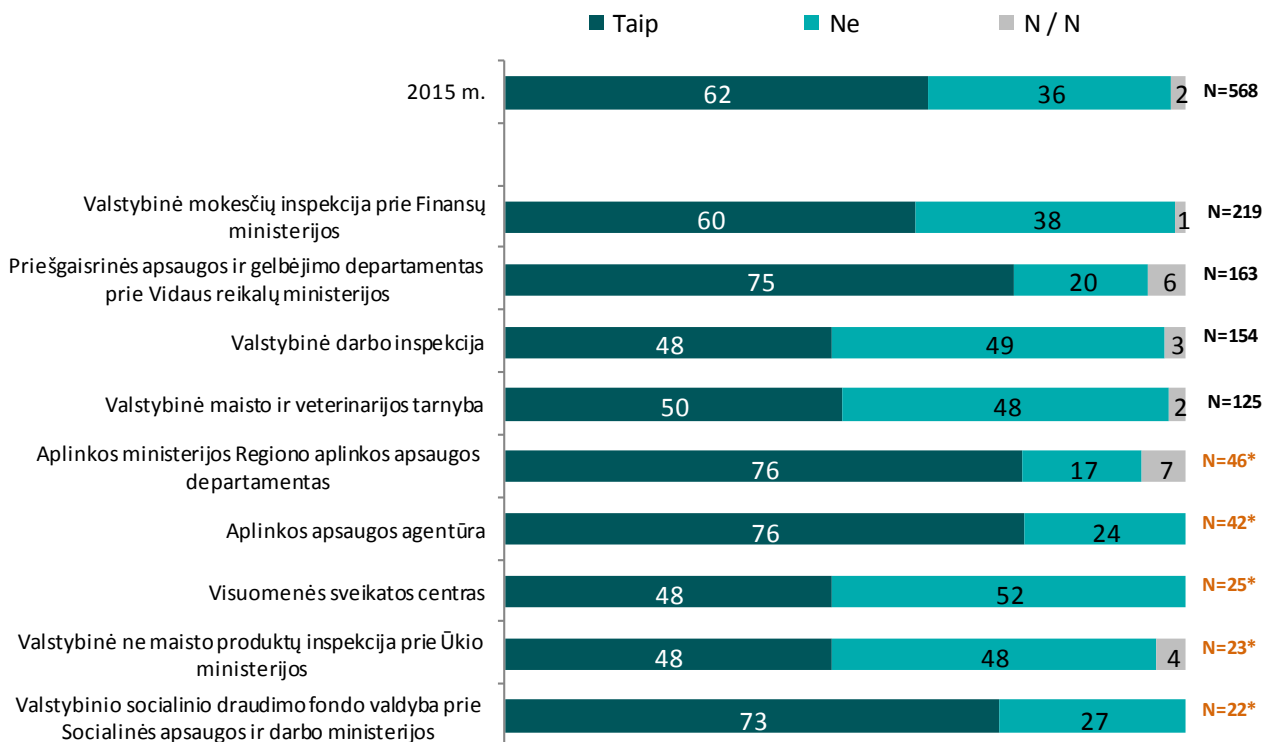
62 proc. atvejų įmonės buvo iš anksto išpėtos apie būsimą patikrinimą. 36 proc. patikrinimų buvo atlikti be išankstinio išpėjimo (2.1.5 pav.).

Didžiausių (50 ir daugiau darbuotojų) įmonių atstovai ir gamybos sektoriaus įmonės dažniau teigė buvę perspėti apie būsimą patikrinimą.

2.1.5 pav. Informavimas apie būsimą patikrinimą (%)

Dažniausiai (75 proc.) planinius patikrinimus atliko Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (2.1.6 pav.).

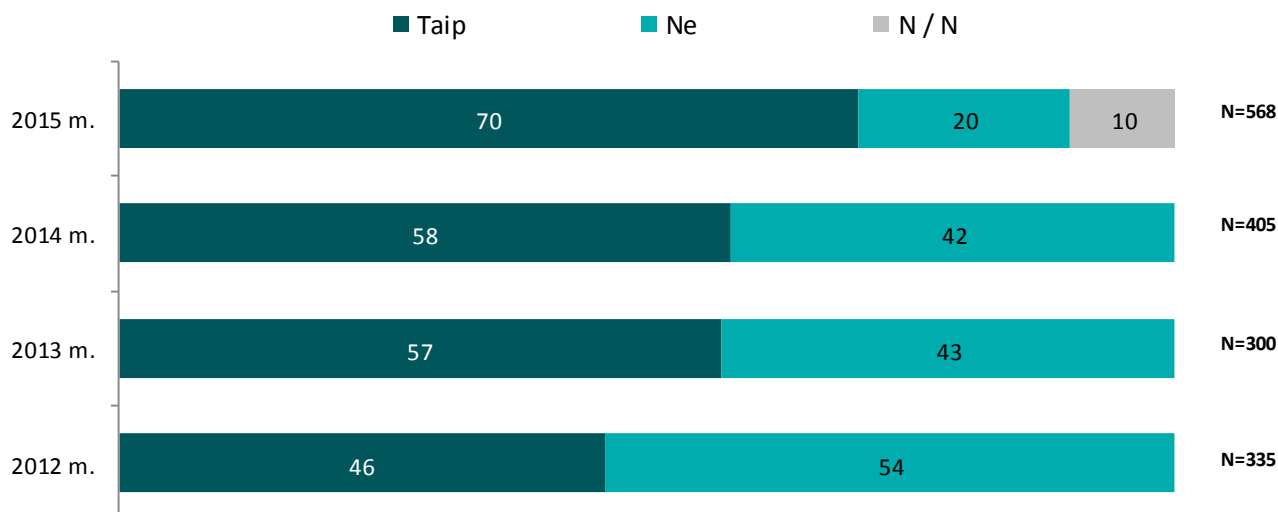

2.1.6 pav. Informavimas apie būsimą patikrinimą (*statistiškai nereikšmingas respondentų skaičius) (%)

KONTROLINIŲ KLAUSIMYNŲ / PATIKRINIMO AKTŲ NAUDOJIMAS ĮMONIŲ TIKRINIMO METU

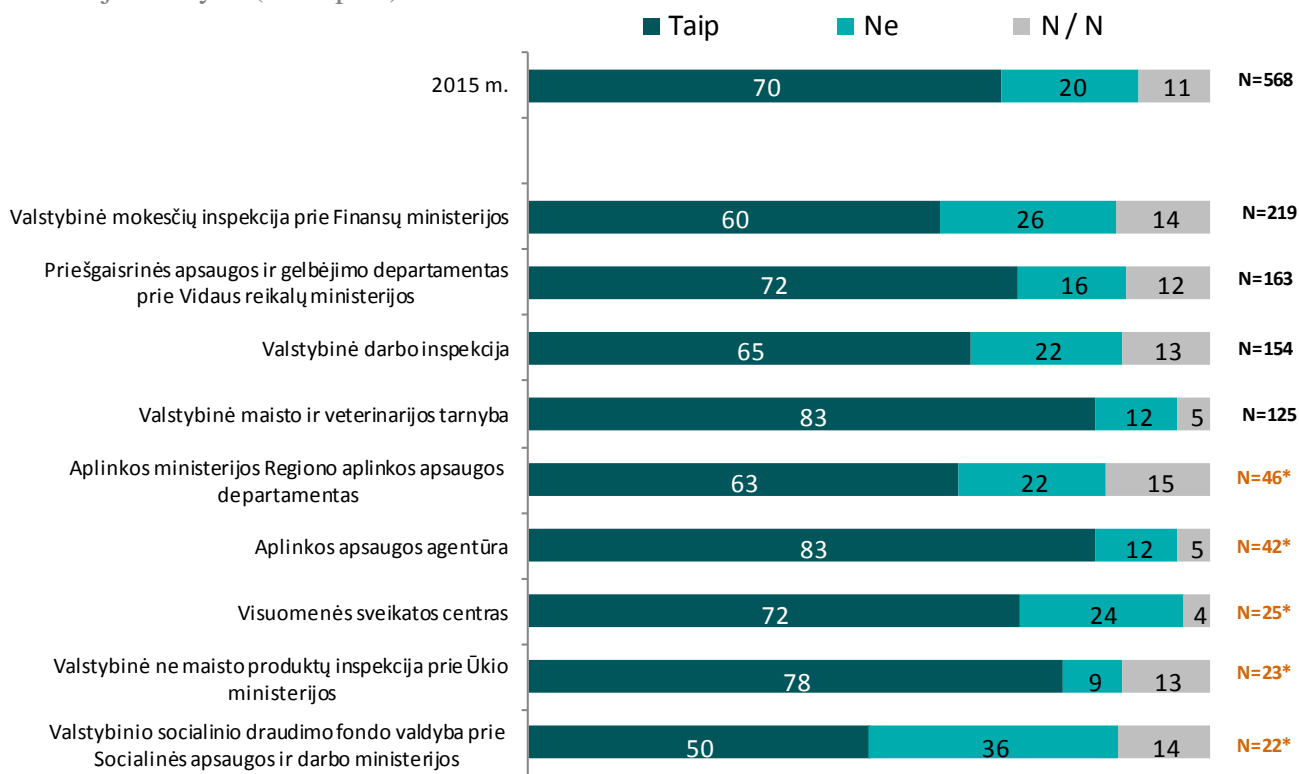
Dauguma (70 proc.) patikrinimų buvo atlikti, naudojantis kontroliniais klausimynais / patikrinimo aktais. 20 proc. atvejų kontroliniai klausimynai / patikrinimo aktai nebuvo naudojami. 10 proc. atsakymo šiuo klausimu nepateikė (2.1.7 pav.).

Kontroliniai klausimynai / patikrinimo aktai dažniau buvo naudojami tikrinant prekybos įmones.

2.1.7 pav. Kontrolinių klausimynų / patikrinimo aktų naudojimas tikrinimo metu (%)

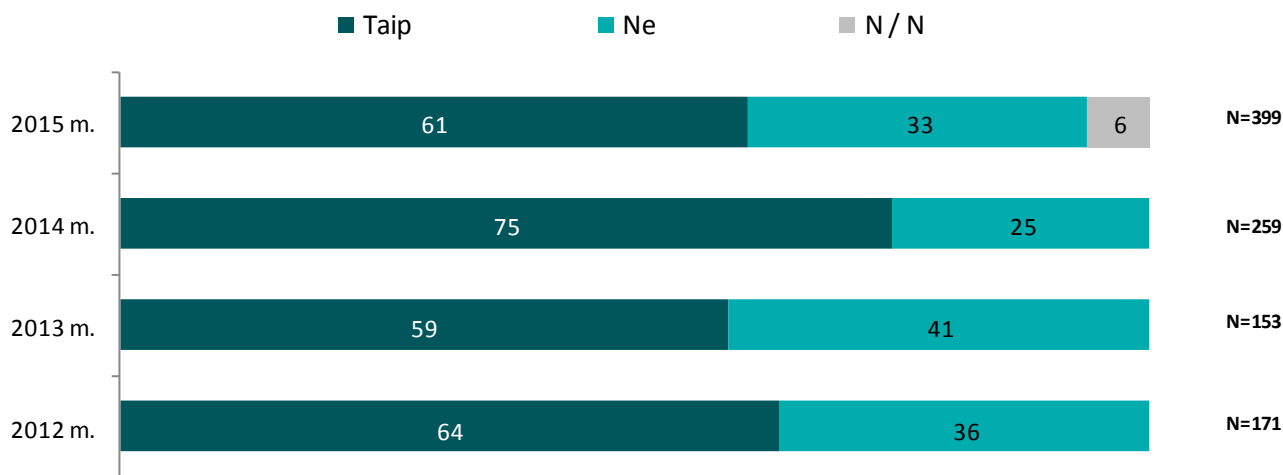
Kontrolinius klausimynus / patikrinimo aktus dažniausiai (83 proc.) naudojo Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (2.1.8 pav.).

2.1.8 pav. Kontrolinių klausimynų / patikrinimo aktų naudojimas tikrinimo metu (*statistiškai nereikšmingas respondentų skaičius) (%)

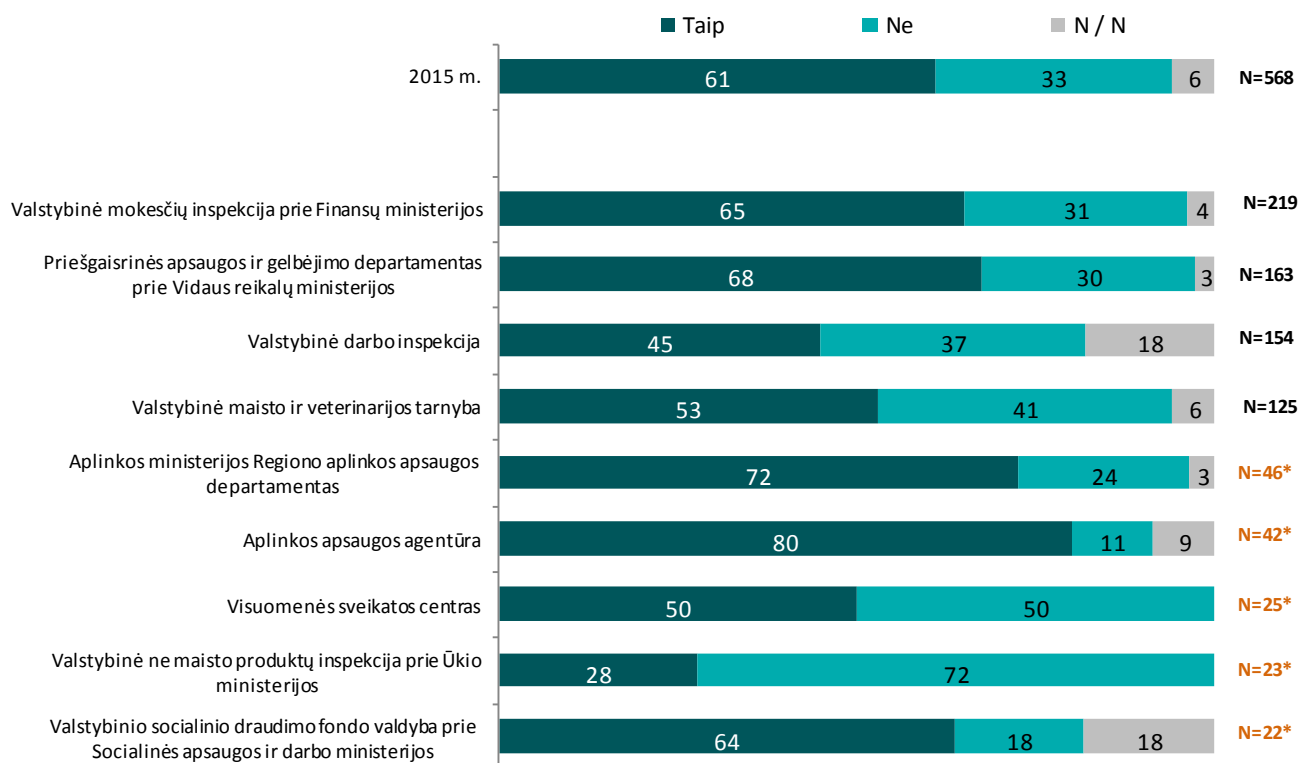
61 proc. atvejų, kuomet patikrinimo metu buvo naudojami kontroliniai klausimynai / patikrinimo aktai, apie tai įmonės žinojo prieš patikrinimą. Trečdalis (33 proc.) nurodė nežinojusios, kad bus naudojami šie klausimynai. 6 proc. į šį klausimą neatsakė (2.1.9 pav.).

Gamybos įmonės bei 50 ir daugiau darbuotojų turintys verslo subjektai dažniau teigė žinoję, kad patikrinimo metu bus naudojami kontroliniu klausimynu / patikrinimo aktu.

2.1.9 pav. Žinojimas, kad patikrinimo metu bus naudojamasi kontroliniu klausimynu / patikrinimo aktu (%)

Apie naudojamus klausimynus / patikrinimo aktus dažniausiai iš anksto buvo žinoma prieš Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos (65 proc.) ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (68 proc.) vykdytus patikrinimus (2.1.10 pav.).

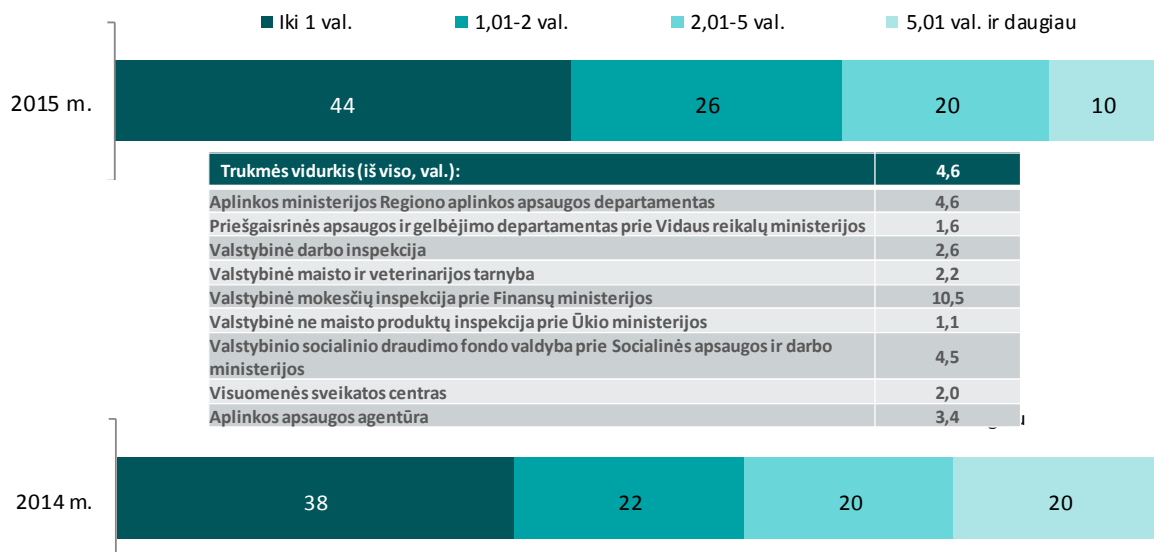

2.1.10 pav. Žinojimas, kad patikrinimo metu bus naudojamasi kontroliniu klausimynu / patikrinimo aktu (*statistiškai nereikšmingas respondentų skaičius) (%)

PATIKRINIMŲ TRUKMĖ

Vidutinė patikrinimo trukmė – 4,6 val. 44 proc. atvejų patikrinimas užtruko iki 1 val. Kas ketvirtas patikrinimas – kiek ilgiau, bet iki 2 val. 20 proc. – ilgiau nei 2 val., bet iki 5 val. 10 proc. patikrinimų užtruko ilgiau nei 5 valandas (2.1.11 pav.).

Ilgesnius nei 2 val. patikrinimus dažniau teko patirti gamybos sektoriaus atstovams, 50 ir daugiau darbuotojų turinčioms įmonėms bei daugiau nei 10 metų veiklą vykdančioms verslo subjektams.

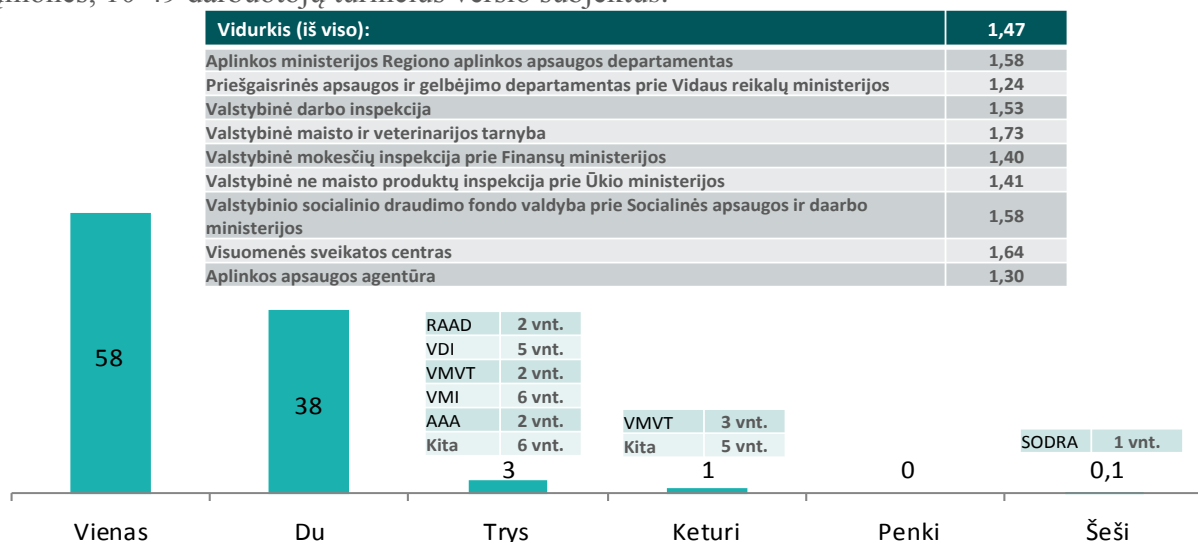

2.1.11 pav. Patikrinimo trukmė (proc.; N(2015 m.) = 568; N(2014 m.) = 405) (%)

PATIKRINIMUOSE DALYVAUJANČIŲ INSPEKTORIŲ SKAIČIUS

Daugumoje (58 proc.) patikrinimų dalyvavo vienas priežiūros institucijos atstovas / inspektorius. 38 proc. atvejų tikrinimą atliko 2 atstovai / inspektoriai. 4 proc. atvejų – 3 ir daugiau atstovų / inspektorių. Vidutiniškai viename patikrinime dalyvavo po 1-2 atstovus / inspektorius (2.1.12 pav.).

Daugiau nei 1 priežiūros institucijos atstovas / inspektorius dažniau dalyvavo tikrinant gamybos įmones, 10-49 darbuotojų turinčius verslo subjektus.

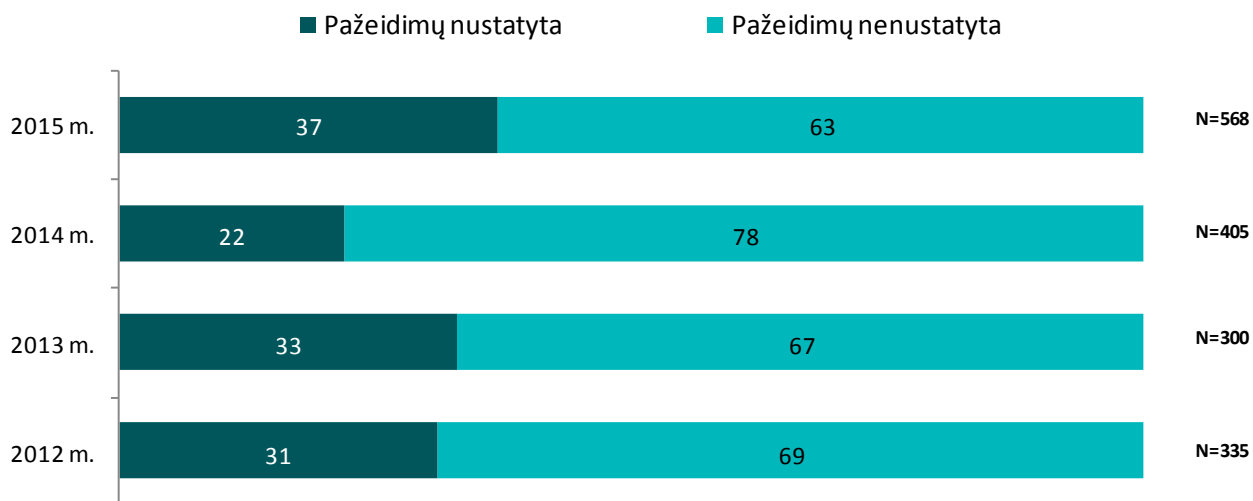

2.1.12 pav. Patikrinime dalyvavusių priežiūros institucijos atstovų / inspektorių skaičius (proc.; N(2015 m.) = 568) (%)

PATIKRINIMŲ PASEKMĖS IR INFORMAVIMAS APIE REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMUS

37 proc. patikrinimų buvo nustatyti tam tikri pažeidimai. Dauguma (63 proc.) atvejų pažeidimų nenustatyta (2.1.13 pav.).

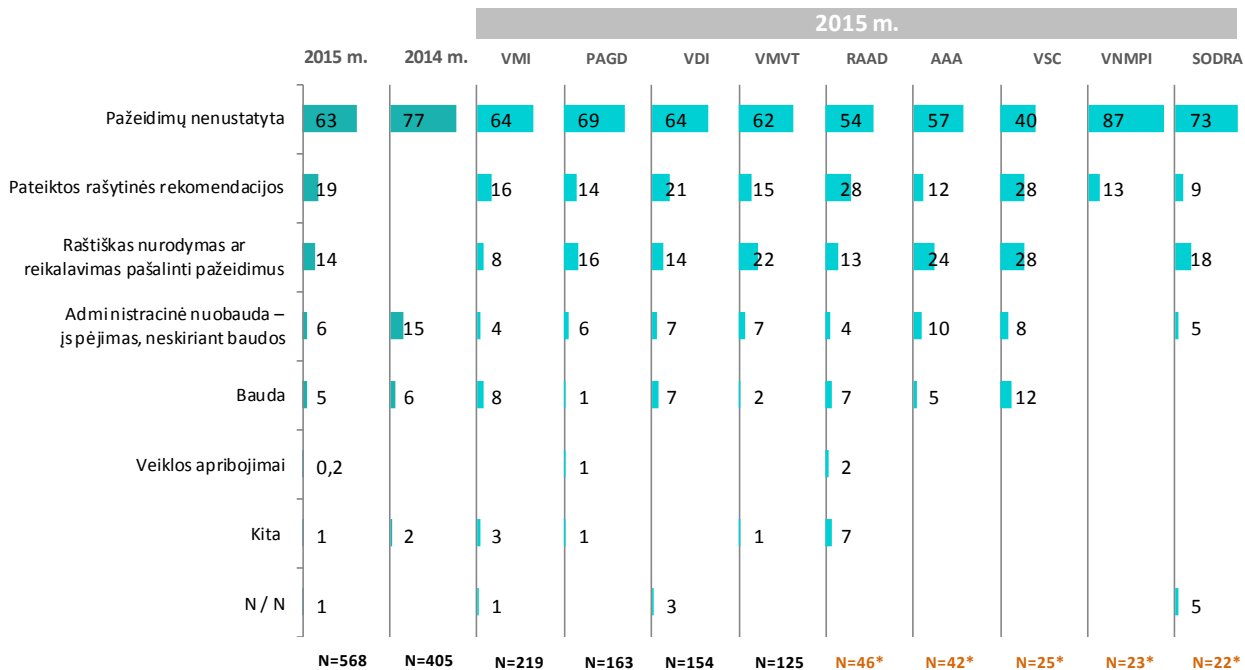
Apskritai dažniau pažeidimai nustatyti paslaugų sektoriuje, 10 ir daugiau darbuotojų turinčių įmonių veikloje.

2.1.13 pav. Patikrinimų pasekmės (%)

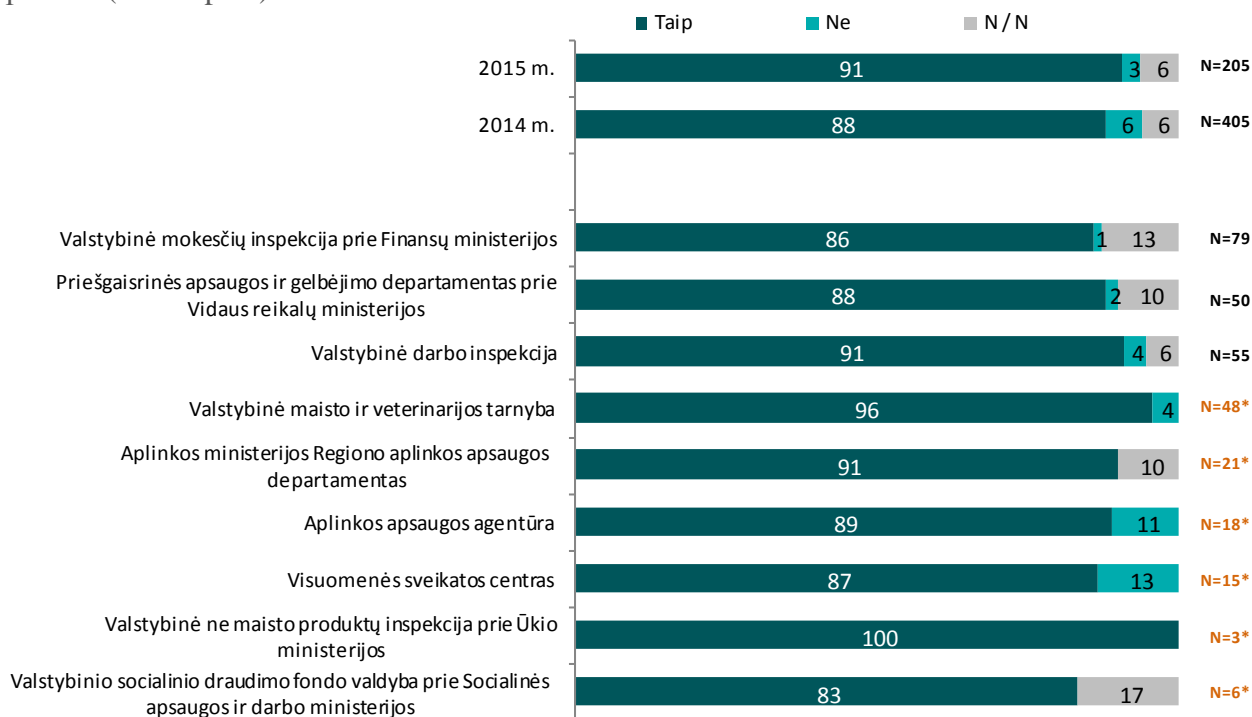
Dažniausios patikrinimų pasekmės, radus pažeidimų – pateiktos rašytinės rekomendacijos (19 proc.). 14 proc. patikrinimų baigėsi raštiškais nurodymais ar reikalavimais įmonei pašalinti pažeidimus. 6 proc. – administracinėmis nuobaudomis, t. y. įspėjimais, neskiriant baudos. 5 proc. atvejų įmonėms buvo skirtos baudos (2.1.14 pav.).

Rašytinės rekomendacijos dažniau pateikiamos paslaugų sektoriaus atstovams, 10 ir daugiau darbuotojų turinčioms įmonėms bei 6 ir daugiau metų veiklą vykdančioms verslo subjektams.

2.1.14 pav. Patikrinimų pasekmės (*statistiškai nereikšmingas respondentų skaičius) (%)

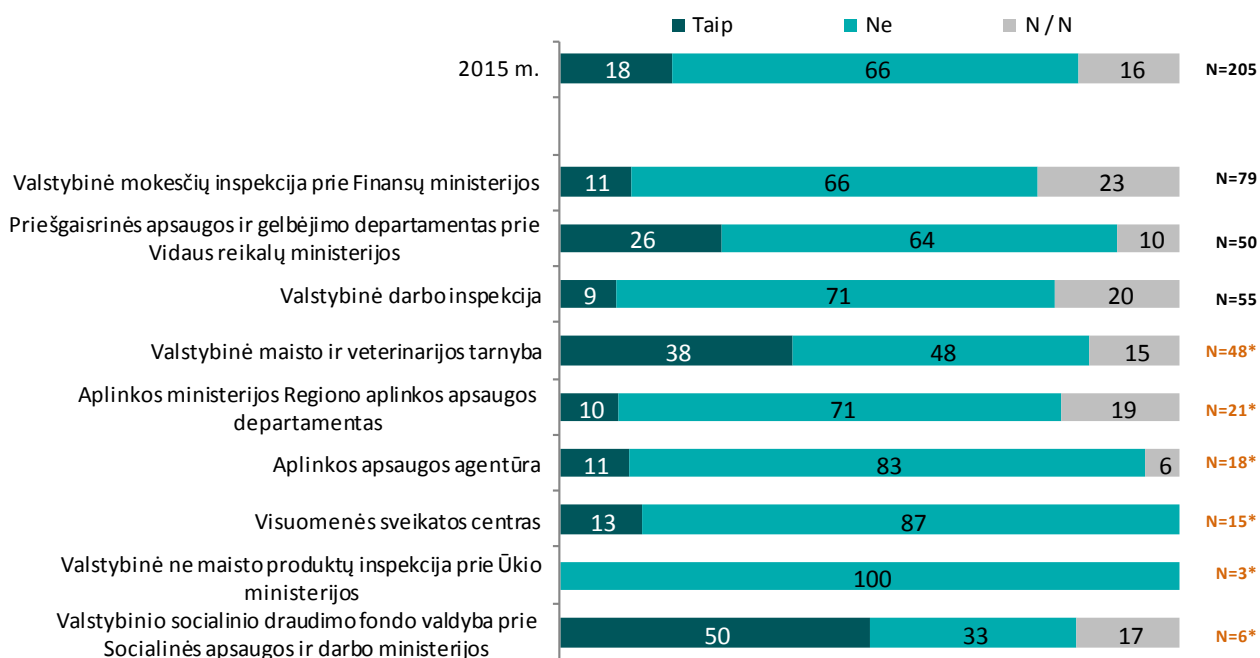
9 iš 10 (91 proc.) pažeidimų nustatymo atvejais priežiūros institucijų atstovai / inspektoriai informavo įmones, už kokių teisės aktų reikalavimų pažeidimus joms buvo pritaikytos poveikio priemonės ir kaip jie turėtų būti ištaisyti. 3 proc. atvejų tokia informacija nebuvo suteikta. 6 proc. atsakymo į šį klausimą nepateikė (2.1.15 pav.).

2.1.15 pav. Informavimas, už kokių reikalavimų pažeidimų taikytos poveikio priemonės ir kaip turėtų būti ištaisyti neatitikimai (*statistiškai nereikšmingas respondentų skaičius) (%)

18 proc. pažeidimų nustatymo atvejų poveikio priemonės buvo pritaikytos už reikalavimus, kurie nebuvo įtraukti į vykdyto patikrinimo kontrolinį klausimyną / patikrinimo aktą. 66 proc. atvejų priemonės buvo taikytos tik už į kontrolinį klausimyną / patikrinimo aktą įtrauktų reikalavimų pažeidimus. 16 proc. nuomonės šiuo klausimu neišreiškė (2.1.16 pav.).

Už į vykdyto patikrinimo kontrolinį klausimyną / patikrinimo aktą neįtrauktų reikalavimus poveikio priemonės dažniau pritaikytos gamybos sektoriaus atstovams.

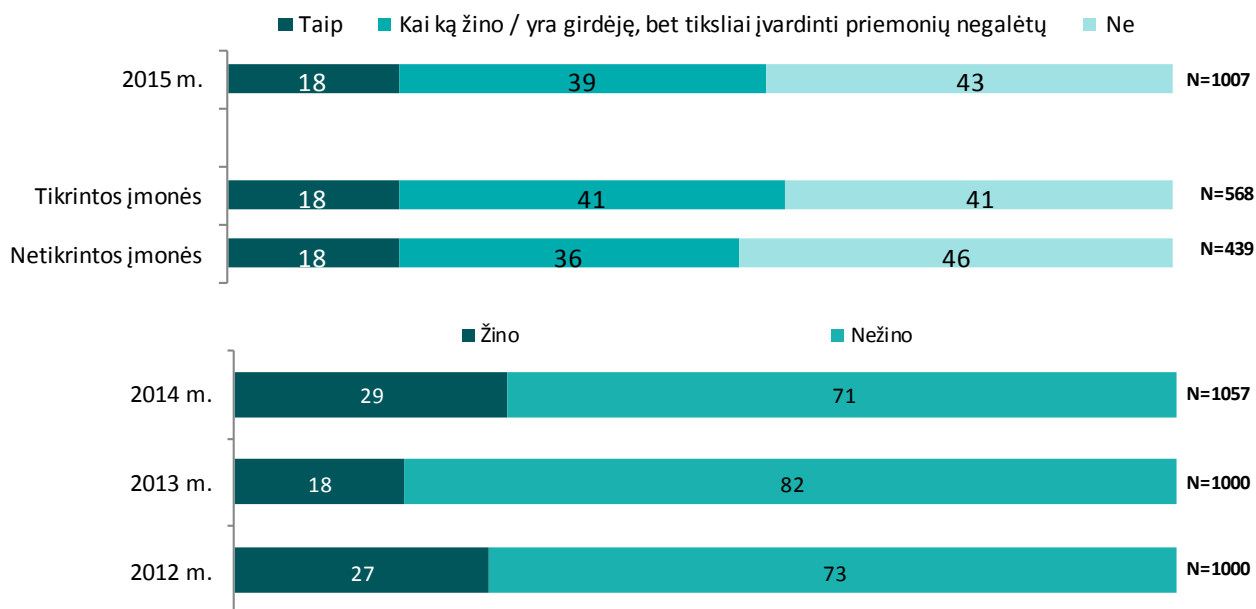

2.1.16 pav. Poveikio priemonių taikymas už reikalavimus, kurie nebuvo įtraukti į vykdyto patikrinimo kontrolinį klausimyną / patikrinimo aktą (*statistiškai nereikšmingas respondentų skaičius) (%)

2.2. VERSLO PRIEŽIŪROS SISTEMOS PERTVARKOS ŽINOMUMAS

Dauguma (57 proc.) įmonių teigė girdėjusios apie Lietuvoje vykdomą verslo priežiūros sistemos pertvarką: 18 proc. nurodė žinančios tokią pertvarką, 39 proc. kai ką žino / yra girdėję, tačiau tiksliai įvardinti priemonių negalėtų (2.2.1 pav.).

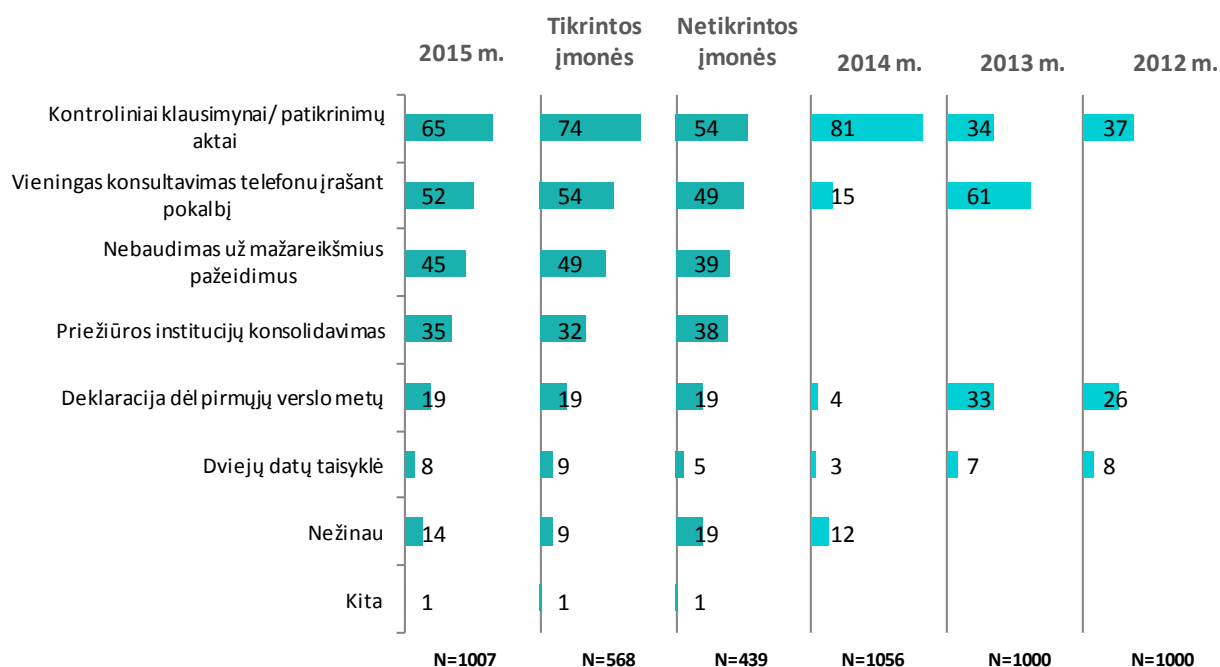
Lietuvoje vykdomą verslo priežiūros sistemos pertvarką dažniau žino gamybos sektoriaus atstovai, 10 ir daugiau darbuotojų turinčios įmonės.

2.2.1 pav. Verslo priežiūros sistemos pertvarkos žinomumas (%)

Geriausiai žinoma su verslo priežiūros sistemos pertvarka susijusi priemonė – kontroliniai klausimynai / patikrinimų aktai (65 proc.). 52 proc. tyrimo dalyvių teigė žinantys vieningą konsultavimą telefonu įrašant pokalbį. 45 proc. – nebaudimą už mažareikšmius pažeidimus. 35 proc. yra girdėję apie priežiūros institucijų konsolidavimą. 19 proc. paminėjo deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų. 8 proc. – dviejų datų taisyklę (2.2.2 pav.).

Apskritai daugiau su verslo priežiūros sistemos pertvarka susijusių priemonių žino didžiausios (50 ir daugiau darbuotojų) įmonės. Kontrolinius klausimynus / patikrinimo aktus dažniau nurodė gamybos ir prekybos sektorių atstovai. Vieningą konsultavimą ir priežiūros institucijų konsolidavimą – taip pat gamybos sektoriaus įmonės.

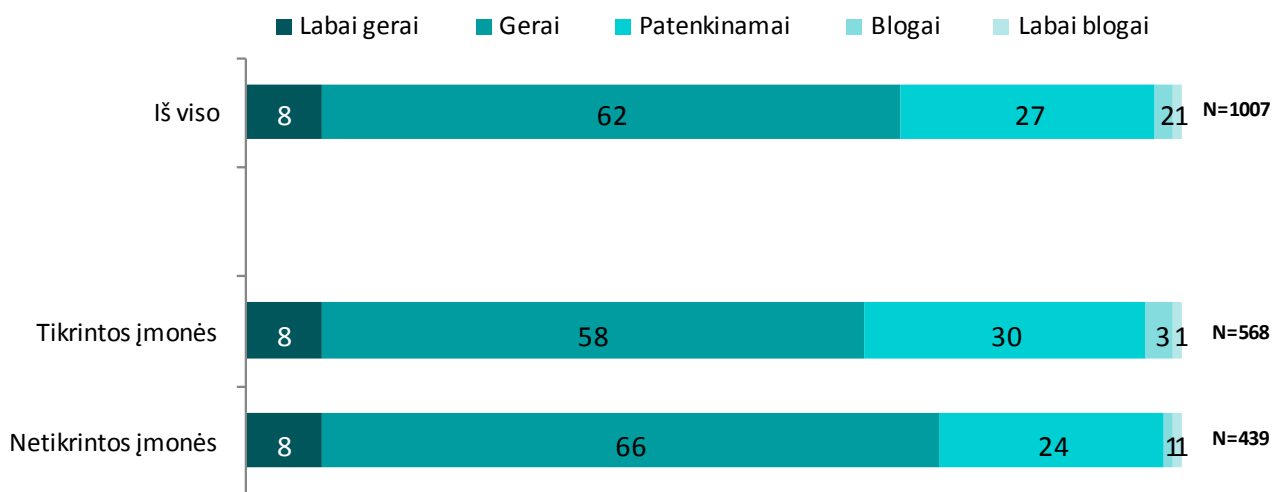

2.2.2 pav. Su verslo priežiūros sistemos pertvarka susijusių priemonių žinomumas (%)

2.3. PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ VERTINIMAS

Dauguma (70 proc.) respondentų priežiūros institucijų veiklą vertina teigiamai: 8 proc. labai gerai, 62 proc. gerai. 27 proc. vertina patenkinamai. Neigiamus vertinimus išsakė 3 proc. apklaustųjų: 2 proc. blogai, 1 proc. labai blogai (2.3.1 pav.).

Teigiamai (labai gerai / gerai) priežiūros institucijų veiklą dažniau vertina 50 ir daugiau darbuotojų turinčios įmonės.

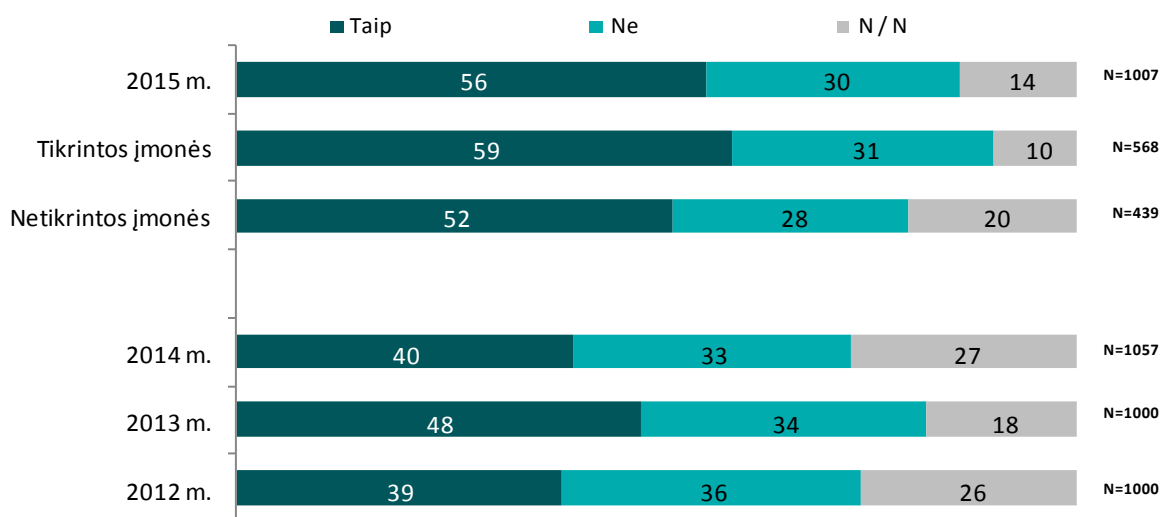

2.3.1 pav. Priežiūros institucijų veiklos vertinimas (%)

PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ SUTEIKIAMOS PAGALBOS VERSLUI, INSPEKTORIŲ ELGESIO IR INFORMAVIMO VERTINIMAS

Dauguma (56 proc.) tyrimo dalyvių pritaria nuomonei, kad pastaruoju metu priežiūros institucijos suteikia daugiau pagalbos verslui, siekiant įgyvendinti teisės aktų reikalavimus. 30 proc. laikosi priešingos nuomonės. 14 proc. nuomonės šiuo klausimu neišreiškė (2.3.2 pav.).

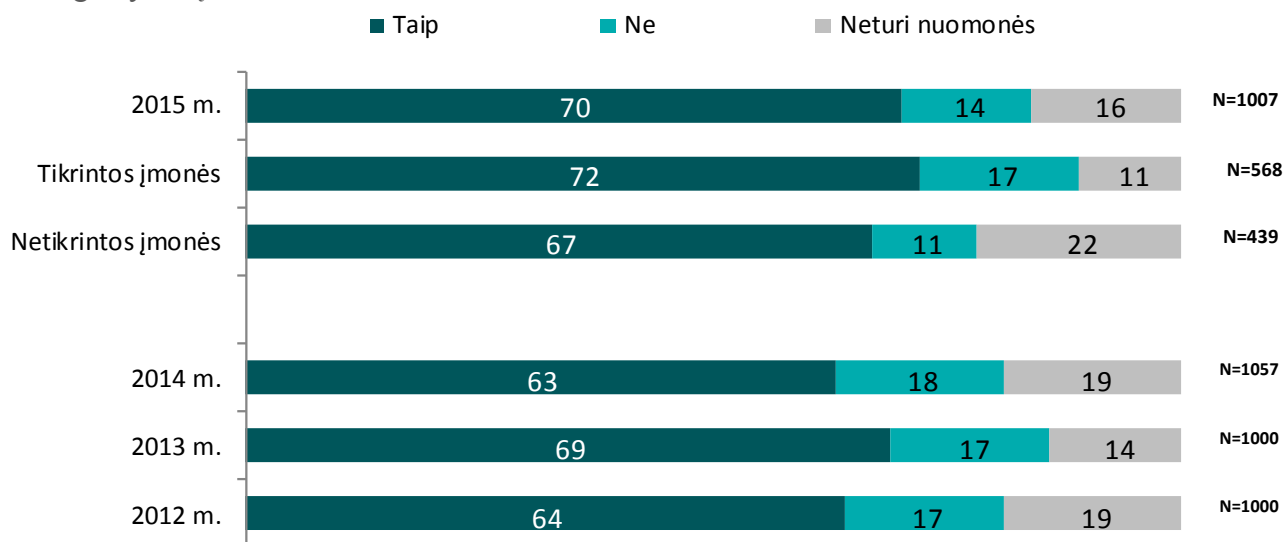
Su nuomone, kad pastaruoju metu priežiūros institucijos suteikia daugiau pagalbos verslui, siekiant įgyvendinti teisės aktų reikalavimus, dažniau sutinka 10 ir daugiau darbuotojų turinčios įmonės.

2.3.2 pav. Pritarimas teiginiui, kad priežiūros institucijos pastaruoju metu suteikia daugiau pagalbos verslui, siekiant įgyvendinti teisės aktų reikalavimus (%)

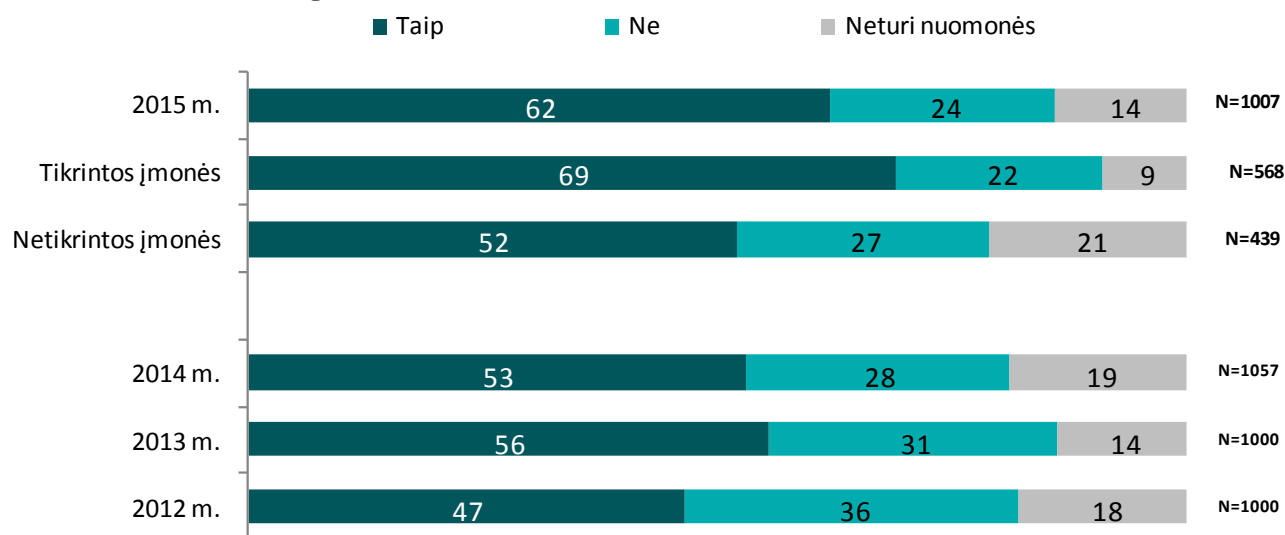
70 proc. respondentų sutinka su teiginiu, kad pastaruosius metus kinta inspektorių elgesys patikrinimo metu – elgiasi profesionaliau, mandagiau, geranoriškiau. 14 proc. išreiškė priešingą nuomonę. 16 proc. nuomonės šiuo klausimu neišsakė (2.3.3 pav.).

Nuomonę, kad pastaruosius metus teigiamai kinta inspektorių elgesys patikrinimo metu, dažniau išreiškė gamybos įmonės.

2.3.3 pav. Pritarimas, kad pastaruosius metus inspektorių elgesys patikrinimo metu pasikeitė teigiama linkme (%)

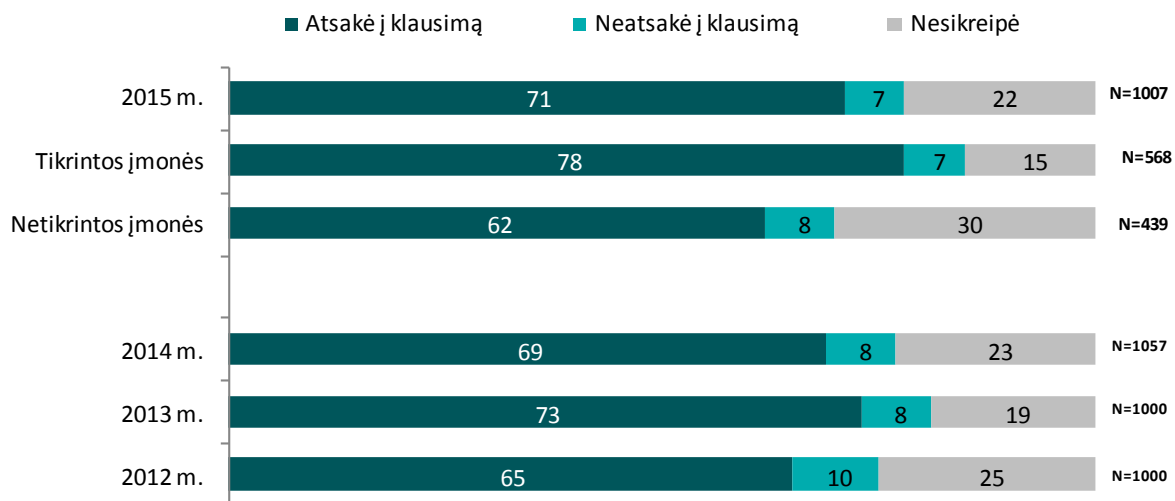
62 proc. apklaustųjų vertinimu, priežiūros institucijos pateikia pakankamai informacijos apie teisės aktų reikalavimus, taikomus verslui. Ketvirtadalis (24 proc.) mano priešingai. 14 proc. nuomonės šiuo klausimu neišreiškė (2.3.4 pav.).

2.3.4 pav. Pritarimas, kad priežiūros institucijos pateikia pakankamai informacijos apie teisės aktų reikalavimus, taikomus verslui (%)

Daugumai (71 proc.) į priežiūros instituciją besikreipusių konsultacijos buvo atsakyta. 7 proc. atsakymo negavo. 22 proc. teigė, jog jiems neteko kreiptis į priežiūros instituciją konsultacijos (2.3.5 pav.).

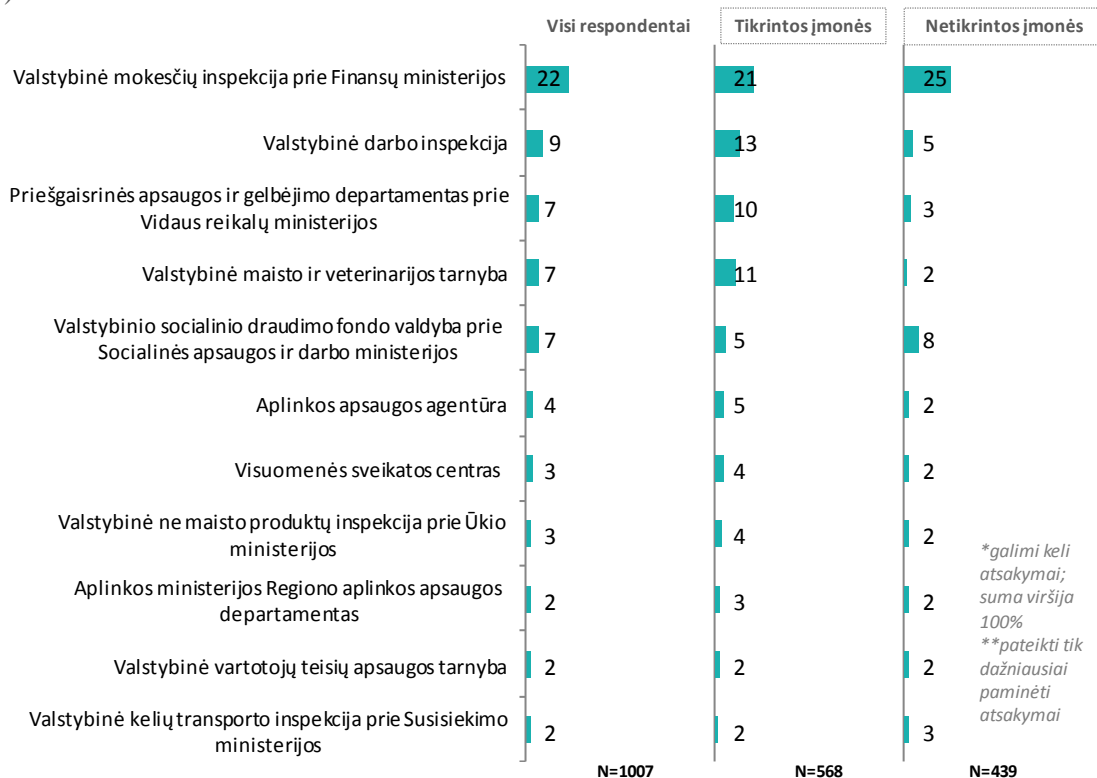
Atsakyta į pateiktus paklausimus dažniau buvo gamybos sektoriaus atstovams, 50 ir daugiau darbuotojų turinčioms įmonėms ir daugiau nei 10 metų veiklą vykdančioms verslo subjektams.

2.3.5 pav. Atsakymo gavimas kreipusis į priežiūros instituciją konsultacijos (%)

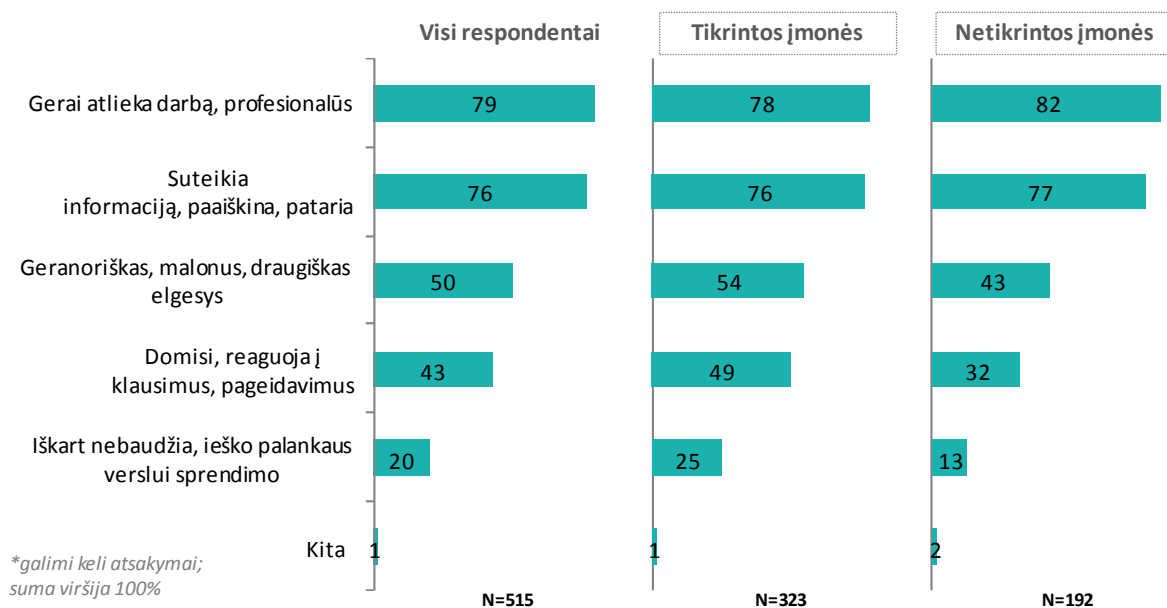
GERAI / BLOGAI DIRBANČIOS PRIEŽIŪROS INSTITUCIJOS

Dažniausiai tarp labai gerai dirbančių verslo priežiūros institucijų įvardinta Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (22 proc.). 9 proc. paminėjo Valstybinę darbo inspekciją. Po 7 proc. nurodė Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentą prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. 4 proc. paminėjo Aplinkos apsaugos agentūrą. Po 3 proc. – Visuomenės sveikatos centrą ir Valstybinę ne maisto produktų inspekciją prie Ūkio ministerijos (2.3.6 pav.).

2.3.6 pav. Labai gerai dirbančios institucijos (%)

Dažniausiai priežiūros institucijos vertinamos gerai dėl gerai atliekamo darbo, profesionalumo (79 proc.) bei gebėjimo suteikti informaciją, paaiškinti, patarti (76 proc.). 50 proc. vertina geranoriškumą, malonų, draugišką elgesį. 43 proc. akcentavo domėjimąsi, reagavimą į klausimus, pageidavimus. 20 proc. – nuostatą nebausti iškart, ieškoti palankaus verslui sprendimo (2.3.7 pav.). Domėjimąsi, reagavimą į klausimus, pageidavimus dažniau paminėjo gamybos įmonės bei 10 ir daugiau darbuotojų turintys verslo subjektai.

2.3.7 pav. Gero institucijų vertinimo priežastys (%)

Dauguma (88 proc.) apklaustųjų neįvardino nė vienos labai blogai dirbančios verslo priežiūros institucijos. Tarp paminėtųjų dažniausiai įvardinta Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (3 proc.). Po 2 proc. nurodė Valstybinę darbo inspekciją, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą (2.3.8 pav.).

2.3.8 pav. Labai blogai dirbančios institucijos (proc.; N(2015 m.) = 1007) (%)

Pagrindinis motyvas institucijos darbą vertinti labai blogai – institucijos siekis daryti viską, kad nubaustų (55 proc.). 47 proc. akcentavo nepakankamas pastangas paaiškinti, išaiškinti. 33 proc. – trūkstamos informacijos nesuteikimą. 24 proc. išreiškė nusiskundimus nepagarbiu bendravimu. 23 proc. – neleidimu pasitaisyti. 21 proc. – įmonės darbo trikdymu. 18 proc. – darbuotojų profesionalumu (2.3.9 pav.).

2.3.9 pav. Blogo institucijų vertinimo priežastys (proc.; N(2015 m.) = 121) (%)

III. APIBENDRINIMAI

Įmonių tikrinimas

56 proc. tyrimo dalyvių nurodė, jog per 2015 m. jų įmonę tikrino verslo kontrolę vykdančios institucijos. Vidutinis patikrinimų skaičius per 2015 m. siekia 1,7 karto.

Dažniausiai tikrinimus atliko Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (41 proc.). 29 proc. tikrintų įmonių nurodė, kad patikrinimus atliko Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. 27 proc. tikrino Valstybinė darbo inspekcija. 23 proc. paminėjo Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą. Kitas institucijas nurodė mažiau nei 10 proc. apklaustųjų.

Dauguma (62 proc.) atliktų patikrinimų buvo planiniai. Trečdaliu (32 proc.) atvejų įmonės tikrintos vykdant neplaninius patikrinimus.

62 proc. atvejų įmonės buvo iš anksto įspėtos apie būsimą patikrinimą. 36 proc. patikrinimų buvo atlikti be išankstinio įspėjimo. Informavimo apie vykdomus planinius patikrinimus lygis nuo 2012 m. ženkliai nekinta (60 proc. 2012 m., 63 proc. 2014 m.).

Lyginant su 2014 m., reikšmingai išaugo kontrolinių klausimynų / patikrinimo aktų naudojimas (nuo 58 proc. iki 70 proc.). 20 proc. (sumažėjo nuo 42 proc.) atvejų kontroliniai klausimynai / patikrinimo aktai nebuvo naudojami.

Kita vertus, sumažėjo atvejų (nuo 75 proc. iki 61 proc.), kuomet įmonės iš anksto žinojo, jog patikrinimo metu bus naudojami kontroliniai klausimynai / patikrinimo aktai. Trečdalis (33 proc., padaugėjo nuo 25 proc.) nurodė nežinojusios, kad bus naudojami šie klausimynai.

Vidutinė patikrinimo trukmė – 4,6 val. 44 proc. atvejų patikrinimas užtruko iki 1 val. Kas ketvirtas patikrinimas – kiek ilgiau, bet iki 2 val. 20 proc. – ilgiau nei 2 val., bet iki 5 val. 10 proc. patikrinimų užtruko ilgiau nei 5 valandas.

Daugumoje (58 proc.) patikrinimų dalyvavo vienas priežiūros institucijos atstovas / inspektorius. 38 proc. atvejų tikrinimą atliko 2 atstovai / inspektoriai. 4 proc. atvejų – 3 ir daugiau atstovų / inspektorių. Vidutiniškai viename patikrinime dalyvavo po 1-2 atstovus / inspektorius.

37 proc. patikrinimų buvo nustatyti tam tikri pažeidimai. Dauguma (63 proc.) atvejų pažeidimų nenustatyta. Lyginant su 2014 m., nustatytų pažeidimų lygmuo išaugo nuo 22 proc.

Dažniausios patikrinimų pasekmės, radus pažeidimų – pateiktos rašytinės rekomendacijos (19 proc.). 14 proc. patikrinimų baigėsi raštiškais nurodymais ar reikalavimais įmonei pašalinti pažeidimus. 6 proc. – administracinėmis nuobaudomis, t.y. Įspėjimais, neskiriant baudos. 5 proc. atvejų įmonės sulaukė baudų.

9 iš 10 (91 proc.) pažeidimų nustatymo atvejais priežiūros institucijų atstovai / inspektoriai informavo įmones, už kokių reikalavimų pažeidimą joms buvo pritaikytos priemonės ir kaip jos turėtų ištaisyti

neatitikimą tiems reikalavimams. Lyginant su 2014 m., šis rodiklis reikšmingai nepakito (buvo 88 proc.). 3 proc. atvejų tokia informacija nebuvo suteikta.

18 proc. pažeidimų nustatymo atvejų poveikio priemonės buvo pritaikytos už reikalavimus, kurie nebuvo įtraukti į vykdytojo patikrinimo kontrolinį klausimyną / patikrinimo aktą. 66 proc. priemonės buvo taikytos tik už į kontrolinį klausimyną / patikrinimo aktą įtrauktų reikalavimų pažeidimus.

Verslo priežiūros institucijų pertvarkos vertinimas

Dauguma (57 proc.) įmonių teigė girdėjusios apie Lietuvoje vykdomą verslo priežiūros sistemos pertvarką: 18 proc. nurodė žinančios tokią pertvarką, 39 proc. kai ką žino / yra girdėję, tačiau tiksliai įvardinti priemonių negalėtų.

Geriausiai žinoma su verslo priežiūros sistemos pertvarka susijusi priemonė – kontroliniai klausimynai / patikrinimų aktai (65 proc.). 52 proc. tyrimo dalyvių teigė žinantys vieningą konsultavimą telefonu įrašant pokalbį. 45 proc. – nebaudimą už mažareikšmius pažeidimus. 35 proc. yra girdėję apie priežiūros institucijų konsolidavimą. 19 proc. paminėjo deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų. 8 proc. – dviejų datų taisyklę.

Priežiūros institucijų vertinimas

Dauguma (70 proc.) respondentų apskritai priežiūros institucijų veiklą vertina teigiamai: 8 proc. labai gerai, 62 proc. gerai. 27 proc. vertina patenkinamai. Neigiamus vertinimus išsakė 3 proc. apklaustųjų: 2 proc. blogai, 1 proc. labai blogai.

Lyginant su 2014 m., išaugo pritarimas (nuo 40 proc. iki 56 proc.) nuomonei, kad pastaruosiu metu priežiūros institucijos suteikia daugiau pagalbos verslui, siekiant įgyvendinti teisės aktų reikalavimus. 30 proc. laikosi priešingos nuomonės.

Pritarimas teiginiui, kad pastaruosius metus kinta inspektorių elgesys patikrinimo metu – elgiasi profesionaliau, mandagiau, geranoriškiau – sugrįžo į 2013 m. lygmenį (2013 m. buvo 69 proc., 2014 m. – 63 proc., o 2015 m. – 70 proc.). 14 proc. išreiškė priešingą nuomonę.

62 proc. (išaugo nuo 53 proc. 2014 m.) apklaustųjų vertinimu, priežiūros institucijos pateikia pakankamai informacijos apie teisės aktų reikalavimus, taikomus verslui. Ketvirtadalis (24 proc.) mano priešingai.

Daugumai (71 proc.) į priežiūros instituciją besikreipusių konsultacijos buvo atsakyta. 7 proc. atsakymo negavo. 22 proc. teigė, jog jiems neteko kreiptis į priežiūros instituciją konsultacijos. Lyginant su 2014 m., šis rezultatas reikšmingai nepakito (2014 m. į klausimą atsakė 69 proc., neatsakė – 8 proc.).

Dažniausiai tarp labai gerai dirbančių verslo priežiūros institucijų įvardinta Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (22 proc.). 9 proc. paminėjo Valstybinę darbo inspekciją. Po 7 proc. nurodė Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentą prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. 4 proc. paminėjo Aplinkos apsaugos agentūrą. Po 3 proc. – Visuomenės sveikatos centrą ir Valstybinę ne maisto produktų inspekciją prie Ūkio ministerijos.

Dažniausiai priežiūros institucijos vertinamos gerai dėl gerai atliekamo darbo, profesionalumo (79 proc.) bei gebėjimo suteikti informaciją, paaiškinti, patarti (76 proc.). 50 proc. vertina geranoriškumą, malonų, draugišką elgesį. 43 proc. akcentavo domėjimąsi, reagavimą į klausimus, pageidavimus. 20 proc. – nuostatą nebausti iškart, ieškoti palankaus verslui sprendimo.

Dauguma (88 proc.) apklaustųjų neįvardino nė vienos labai blogai dirbančios verslo priežiūros institucijos. Tarp paminėtųjų dažniausiai įvardinta Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (3 proc.). Po 2 proc. nurodė Valstybinę darbo inspekciją, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą.

Pagrindinis motyvas institucijos darbą vertinti labai blogai – institucijos siekis daryti viską, kad nubaustų (55 proc.). 47 proc. akcentavo nepakankamas pastangas paaiškinti, išaiškinti. 33 proc. – trūkstamos informacijos nesuteikimą. 24 proc. išreiškė nusiskundimus nepagarbiu bendravimu. 23 proc. – neleidimu pasitaisyti. 21 proc. – įmonės darbo trikdytu. 18 proc. – darbuotojų neprofesionalumu.

IV. IŠVADOS

Daugiau nei pusė Lietuvos įmonių 2015 m. buvo tikrintos bent vienos verslo kontrolę vykdančios institucijos. Dažniausiai patikrinimų sulaukia gamybos sektoriuje veikiančios įmonės bei 10 ir daugiau darbuotojų turintys verslai. Pagrindinė tikrinanti institucija yra Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos. Tarp dažnesnių tikrintojų taip pat patenka Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, Valstybinė darbo inspekcija ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba.

Dauguma patikrinimų yra planiniai, apie būsimus patikrinimus dauguma atvejų pranešama iš anksto. Lyginant su ankstesniais metais, reikšmingai išaugo kontrolinių klausimynų / patikrinimo aktų naudojimas patikrinimų metu. Kita vertus, sumažėjo atvejų, kuomet įmonės prieš patikrinimą žino, kad bus tikrinamos naudojantis konkrečiu kontroliniu klausimynu / patikrinimo aktu.

Nors vidutinė patikrinimo trukmė siekia 4-5 valandas, dauguma patikrinimų užtrunka iki 2 val. Ilgiausiais patikrinimais pasižymi Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos. Paprastai patikrinimuose dalyvauja vienas arba du priežiūros institucijos atstovai / inspektoriai.

Lyginant su 2014 m., pastebimas išaugęs pažeidimų nustatymo lygmuo. Vis dėlto dauguma atvejų pažeidimų nenustatoma. Nustačius pažeidimus dažniausiai pateikiamos rašytinės rekomendacijos ar raštiški nurodymai pašalinti pažeidimus. 9 iš 10 pažeidimų nustatymo atvejų įmonės informuojamos, už kokių reikalavimų nesilaikymą jos taikomos poveikio priemonės ir kaip neatitikimai turi būti ištaisomi.

Dauguma įmonių yra bent girdėjusios apie Lietuvoje vykdomą verslo priežiūros sistemos pertvarką. Geriausiai žinoma (du trečdaliai įmonių nurodė žinančios) šios pertvarkos priemonė – kontrolinių klausimynų / patikrinimo aktų naudojimas. Kas antras verslo subjektas žino vieningą konsultavimą telefonu, įrašant pokalbį. Kiek mažiau nei pusė – nebaudimą už mažareikšmius pažeidimus.

Apskritai pasitenkinimas priežiūros institucijų veikla yra aukštas – dauguma apklaustųjų šių institucijų veiklą vertina teigiamai (labai gerai / gerai), o neigiamus vertinimus (blogai / labai blogai) išreiškė tik 3 proc. įmonių. Taip pat pastebimas pagerėjęs ir atskirų veiklos rodiklių vertinimas: dažniau nei 2014 m. pritariama, kad priežiūros institucijos suteikia daugiau pagalbos verslui, siekiant įgyvendinti teisės aktų reikalavimus, kad teigiamai kinta inspektorių elgesys patikrinimo metu (elgiasi profesionaliau, mandagiau, geranoriškiau), kad pateikiama pakankamai informacijos apie verslui taikomus teisės aktų reikalavimus.